

Makt att bestämma – rätt till välfärd

Till kulturutskottet

Kulturutskottet har den 28 september 2004 beslutat att bereda utbildningsutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 2004/05:2 *Makt att bestämma – rätt till välfärd* jämte följdmotioner i de delar som berör utbildningsutskottets beredningsområde.

Med anledning av propositionen har väckts motionerna 2004/05:Kr1 (m), 2004/05:Kr2 (fp), 2004/05:Kr3 (kd) och 2004/05:Kr4 (c). Utbildningsutskottet avgränsar yttrandet till att avse *dels* regeringens förslag till ändring i skollagen och yrkanden som rör förslaget, *dels* motionsyrkanden avseende insatser för att stärka skolor i segregerade områden, elevinflytande, individuella programmet, lärlingsutbildning, ANT-undervisning, entreprenörskap, fristående skolor, nationell skolpeng och sex- och samlevnadsundervisning i skolan.

1. Kommunalt ansvar att hålla sig informerad om hur ungdomar som inte fyllt 20 år är sysselsatta

Propositionen

Regeringen föreslår att skollagen skall ändras så att hemkommunen genom en ändring i skollagen (1985:1100) åläggs en uttrycklig skyldighet att fortlöpande hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen som fullgjort sin skolplikt men som inte fyllt 20 år är sysselsatta. Syftet är att kommunen skall erbjuda dessa ungdomar lämpliga individuella åtgärder för att minska riskerna att de hamnar utanför studie- och arbetslivet. Skyldigheten skall inte omfatta de ungdomar som genomför eller har fullföljt utbildning på nationella eller specialutformade program i gymnasieskola, gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning. Inom varje kommun bör det enligt regeringen finnas beredskap att erbjuda vägledning och stöd för de ungdomar som inte på egen hand lyckas ta sig från grundskola till gymnasieskola eller som avbryter sina gymnasiestudier. Regeringen påpekar att den föreslagna bestämmelsen inte innebär något utökat ansvar för kommunerna utan utgör ett förtydligande av

vad det befintliga ansvaret innebär. Regeringen avser att följa utvecklingen för att se om villkoren för målgruppen förbättras. Regeringen avser vidare att vid behov närmare analysera effekterna av en förändrad ansvarsfördelning mellan staten och kommunerna och återkomma med förslag om förstärkta åtgärder.

Regeringen föreslår också att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att kommunen skall kunna genomföra sina skyldigheter att hålla sig informerad om icke skolpliktiga ungdomar. Sammantaget berör förslaget omkring 430 000 personer. Regeringen betonar att det av integritetsskäl är viktigt att säkerställa att endast nödvändig information behandlas. Syftet med förslaget är inte att öka kontrollen av enskilda individer, utan att säkerställa att berörda erbjuds individuella åtgärder.

Förslagen innebär införande av en ny paragraf i skollagen, 1 kap. 18 §.

Motioner

Centerpartiet avvisar i motion 2004/05:Kr4 yrkande 6 regeringens förslag eftersom det innebär en förstärkning av kommunernas uppföljningsuppdrag med ett utökat ansvar och ökad reglering av kommunernas verksamhet. Folkpartiet invänder i motion 2004/05:Kr2 yrkande 2 att det register som kommunerna enligt regeringens förslag bör införa är integritetskränkande. Kommunerna bör i stället enligt Folkpartiet koncentrera sina resurser till att söka upp ungdomar som är på väg att hamna snett och se till att det finns fungerande åtgärder för att få dessa i arbete eller utbildning.

Utbildningsutskottets bedömning

Utbildningsutskottet föreslår att Kulturutskottet tillstyrker regeringens förslag om en ändring i skollagen samt avstyrker motionsyrkandena.

Utbildningsutskottet delar regeringens uppfattning att det är önskvärt med ett förtydligande avseende kommunernas ansvar för ungdomar som inte fyllt 20 år. Skollagen bör därför ändras så att den föreskriver att varje kommun fortlöpande håller sig informerad om ungdomars sysselsättning i syfte att kunna erbjuda lämpliga individuella åtgärder för det fall att ungdomar inte går eller har gått i gymnasieskolan eller motsvarande.

Utbildningsutskottet anser att det är viktigt att vara restriktiv med upprättande av personregister. Innehållet i och användningen av sådana register måste av integritetsskäl vara väl avvägt. Register kan dock behövas för att underlätta för kommunen att fullgöra sitt uppdrag. Utskottet understyrker att det är synnerligen angeläget att säkerställa att endast nödvändig information behandlas i det nu aktuella registret; inte minst för att registret rör unga människor.

2. Kvalitetsförbättringar inom gymnasieskolan

Propositionen

Regeringen gör bedömningen att åtgärder bör vidtas som leder till kvalitetsförbättringar inom gymnasieskolan, bland annat genom att stärka individuella program och genom en förstärkt lärlingsutbildning.

Ett centralt mål för regeringen är att höja utbildningens kvalitet och likvärdighet för elever med individuella program så att fler kan slutföra en gymnasieutbildning. Regeringen hänvisar till gymnasiepropositionen (prop. 2003/04:140) där man gjorde bedömningen att utbildningen på individuella program bör bedrivas på heltid. I budgetpropositionen för 2005 aviserar regeringen att kommunerna inom ramen för det generella statsbidraget kommer att tillföras 450 miljoner kronor årligen från den 1 juli 2006 för att stärka de individuella programmen.

En lärlingsutbildning kan enligt regeringen utgöra en viktig alternativ utbildningsväg. Regeringen meddelar att Skolverket har fått i uppdrag att närmare utreda förslag till utformning och reglering av en sådan gymnasial utbildning.

Motioner

Moderaterna och Folkpartiet menar att stöd till elever framför allt skall sättas in i grundskolan. I motion 2004/05:Kr1 yrkande 5 framhåller Moderaterna att det är nödvändigt att lösa de problem som uppstår i utbildningsväsendet långt innan eleverna når gymnasiet. De resursförstärkningar regeringen aviserat för det individuella programmet visar att regeringen inte konfronterar den allvarliga frågan om kunskapsbristerna i grundskolan. Folkpartiet menar i motion 2004/05:Kr2 yrkande 5 att satsningar bör göras på grundskolan för att tidigt fånga upp elever i behov av extra stöd och hjälp i stället för att bygga ut det individuella programmet. I yrkande 17 framhåller Folkpartiet att det är angeläget att alla elever som går ut grundskolan har fått goda kunskaper för att klara fortsatta studier. Grundskolan skall ha ansvaret för att elever når målen i basämnena svenska, engelska och matematik. Elever med inlärningssvårigheter och annan problematik bör få extra stöd tidigt, och det bör satsas betydligt mer på utbildade speciallärare så att dessa elever kan få kvalificerad hjälp (yrkande 13). Folkpartiet menar vidare i yrkande 14 att nationella prov och betyg bör ges tidigare för att uppmärksamma stödbehov på ett tidigt stadium. Slutligen förespråkar Folkpartiet i yrkande 16 att de tvååriga yrkeslinjerna skall återinföras i stället för att en satsning görs på de individuella programmen. Att satsa på yrkesexamen och riktiga lärlingsutbildningar skapar goda förutsättningar för en gedigen yrkesutbildning samt minskar avhoppet.

Kristdemokraterna menar i motion 2004/05:Kr3 yrkande 17 att skolan inte i tillräcklig utsträckning tar hänsyn till varje enskild elevs behov och intressen. Bristen på flexibilitet och arbetsro är två av orsakerna till att andelen elever som lämnar grundskolan utan behörighet till gymnasiet ökat för varje år den senaste tioårsperioden. I yrkande 7 föreslår Kristdemokraterna att det

bör inrättas en modern form av lärlingsutbildning och en yrkeshögskola. På så sätt skulle de yrkesförberedande programmens status höjas och fler elever skulle förmodligen fullfölja gymnasiet.

Centerpartiet anser i motion 2004/05:Kr4 yrkande 4 att det är viktigt att öppna fler vägar fram till en godkänd gymnasieutbildning. Lärlingsutbildningen är en form där det praktiska lärandet kommer till sin rätt. Upplägget av lärlingsutbildningen måste vara flexibel och anpassas efter rådande förhållanden. Lärlingsutbildningen måste enligt Centerpartiet utformas så att många lärlingsplaster kan skapas i småföretag.

Utbildningsutskottets bedömning

Utbildningsutskottet föreslår att Kulturskottet avstyrker motionsyrkandena.

Utbildningsutskottet har nyligen behandlat regeringens proposition 2003/04:140 *Kunskap och kvalitet – elva steg för utveckling av gymnasieskolan* som bland annat behandlar förslag om att elever på individuella programmet skall erhålla utbildning på heltid och införandet av en lärlingsutbildning.

I betänkandet *Utveckling av gymnasieskolan* (bet. 2003/04:UbU13 s. 55 f.) understryker utbildningsutskottet den betydelse möjligheten att följa individuella program har för elever som inte uppnått behörighet att komma in på ett nationellt eller specialutformat program. Att en elev skulle stanna kvar i grundskolan för att uppnå Godkänt i kärnämnen är enligt utskottet ingen lämplig ordning utan eleven bör i stället ges möjlighet att komplettera sina kunskaper inom ramen för gymnasieskolan. Utbildningsutskottet anförde också att förslaget att införa studier på heltid och därmed en mer strukturerad skolgång på det individuella programmet är ett steg mot att underlätta för elever att övergå till ett nationellt eller specialutformat program. Utskottet menade också att samtliga gymnasieprogram även i fortsättningen skall vara treåriga och att samtliga elever i gymnasieskolan skall ha en minsta gemensam kunskapsbas för såväl studie- som yrkesförberedande utbildningar. Utskottet har ingen annan uppfattning nu men vill framhålla grundskolans självklara betydelse för elevernas möjlighet att fullfölja gymnasieskolan. Ett omfattande kvalitetsarbete pågår inom grundskolan, något som också till en del redovisas i propositionen. Vad gäller skolans möjligheter att erbjuda eleverna en flexibel skolgång föreskriver läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) att det i undervisningen skall tas hänsyn till elevernas olika förutsättningar och behov och pekar på att det finns olika vägar att nå målen för undervisningen. Skolan har enligt Lpo 94 ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen och undervisningen kan aldrig utformas lika för alla.

I betänkandet välkomnade utbildningsutskottet regeringens bedömning att en lärlingsutbildning borde införas inom gymnasieskolan och att Skolverket skulle ges i uppdrag att närmare utreda och lämna förslag till utformning och reglering av en sådan (s. 62). Utskottet har ingen annan uppfattning nu. Utskottet behandlade i det sammanhanget också ett yrkande om yrkeshögskola

och framförde då att det var olämpligt att använda termen högskola om utbildning som inte är avsedd att omfattas av högskolelagen. Utskottet har inte heller här någon annan uppfattning nu.

Enligt grundskoleförordningen (7 kap. 2 §) skall läraren fortlöpande informera eleven och elevens vårdnadshavare om elevens skolgång och minst en gång varje termin skall läraren, eleven och elevens vårdnadshavare samtala om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas (utvecklingssamtal). På begäran av vårdnadshavare skall läraren som ett komplement lämna skriftlig information om elevens skolgång. Elever med stödbehov kan enligt utskottets uppfattning vid sådana samtal på ett tillräckligt sätt uppmärksammas. Nationella prov och tidigare betyg är därför inte nödvändiga.

I 4 kap. 1 § andra stycket skollagen regleras elevers rätt till särskilt stöd. Närmare regler om särskilda stödinsatser finns i 5 kap. grundskoleförordningen. Utskottet har behandlat frågor om särskilt stöd i betänkandet *Allmänna skolfrågor* (bet. 2003/04:UbU12 s. 18 f.) och hänvisade då till att frågan om sådant stöd har behandlats av Skollagskommittén i betänkandet *Skollag för kvalitet och likvärdighet* (SOU 2002:121). Kommittén har föreslagit att elevers rätt till särskilt stöd skall stärkas. Förslagen innebär också enhetliga och tydligare regler. Utskottet menar också nu att Regeringskansliets beredning av kommitténs förslag bör avvaktas. I betänkandet *Lärarytbildning och lärare* (bet. 2003/04:UbU7 s. 18 f.) behandlar utskottet frågan om lärare med kunskap i specialpedagogik. Utskottet konstaterar att, förutom att alla blivande lärare sedan den nya lärarytbildningen infördes får vissa kunskaper i specialpedagogik, har antalet examinerade specialpedagoger ökat och kan ytterligare förväntas öka.

3. Strategiska utvecklingsinsatser i syfte att stärka skolor i segregerade områden

Propositionen

Regeringen gör bedömningen att strategiska insatser bör genomföras för att stärka utbildningsvillkoren i de skolor i segregerade områden som har störst behov av utvecklingsresurser och i skolor där behovet av motsvarande strategiska insatser är särskilt stort. Regeringen har givit Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att under de närmaste åren arbeta för en förbättrad förskole- och skolsituation i segregerade områden. Myndigheten har angivit att man främst avser att arbeta med utvecklingsdialoger, nätverksskapande och andra former för spridande av kunskap. Utöver detta redovisar regeringen i budgetpropositionen för 2005 sin avsikt att avsätta särskilda medel för detta ändamål under 2006 och 2007. Medlen skall i första hand användas till strategiska insatser på skol- och kommunnivå. Myndigheten för skolutveckling kommer att få regeringens uppdrag att ta fram en plan för hur strategiska överenskommelser om användning av pengarna skall kunna träffas med kommuner och andra aktörer.

Motion

Moderaterna anser i motion 2004/05:Kr1 yrkande 4 att det är orimligt att närma sig riksdagen med en begäran på 225 miljoner kronor – som regeringen aviserar i budgetpropositionen – utan att kunna precisera vad dessa medel skall användas till.

Utbildningsutskottets bedömning

Utbildningsutskottet föreslår att Kulturutskottet avstyrker motionsyrkandet.

Utbildningsutskottet välkomnar regeringens förslag om att stärka utbildningsvillkoren för skolor i vissa segregerade områden. I detta arbete är det viktigt att ha en väl genomtänkt strategi för att sådana insatser skall vara verkningsfulla och också att ekonomiska medel finns för sådana strategiska insatser på skol- och kommunnivå.

Utbildningsutskottet delar uppfattningen att de medel som regeringen avser att föreslå för 2006 och 2007 bör administreras av Myndigheten för skolutveckling som genom sitt generella uppdrag att arbeta för en förbättrad förskole- och skolsituation i segregerade områden är den myndighet som är bäst lämpad för detta. Genom det uppdrag till myndigheten att ta fram en plan för strategiska överenskommelser som regeringen aviserat, kommer det att bli tydligt hur medlen kommer att användas. Utskottet utgår från att satsningarna kommer att utvärderas.

4. Stärkt elevinflytande i skolan*Propositionen*

Regeringen bedömer att elevernas möjligheter till inflytande i skolan bör utvecklas och förbättras. Ansvaret för att främja och utveckla inflytandet över det egna lärandet bör förtydligas i läroplanerna. Personal och rektor måste enligt regeringen stå för kontinuiteten och det är lämpligt att ansvaret för att uppmuntra och stärka eleverna läggs på rektor. Vidare anser regeringen att det behövs förändringar i kursplanerna för de samhällsorienterande ämnena i grundskolan i syfte att ytterligare stärka skolans demokratiuppdrag. Demokratiundervisning bör omfatta kunskap såväl om hur systemen för demokrati fungerar som om hur man som elev eller medborgare aktivt kan medverka i praktiken. Regeringen avser därför att ge Skolverket i uppdrag att se över kursplanerna i detta hänseende. Vidare avser regeringen att ge Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att förstärka insatserna med att stödja utvecklingen av arbetet för att eleverna skall bli delaktiga i skolans processer och medvetna om vilka förutsättningar och kunskaper som krävs för att kunna delta på ett aktivt sätt. Vid varje skola måste finnas en organisation för att utveckla informationen samt för delaktighet och påverkan. Frågan hur elevernas inflytande närmare skall regleras är föremål för ytterligare beredning inom Regeringskansliet.

Regeringen bedömer också att elevers rätt till extra undervisning på grund av uppdrag att företräda andra elever bör stärkas. Slutligen menar man att möjligheten att tillsätta lokala styrelser som funnits i en försöksverksamhet bör göras permanent.

Motionerna

Moderaterna menar i motion 2004/05:Kr1 yrkande 7 att elevinflytandet i första hand skall vara direkt och personligt, men i sammanhang där så är påkallat också vara del av en större elevdemokrati. Eleven skall delta i utformningen av den individuella kunskapsplanen samt i största möjliga mån få välja skola, lärare och kurser tillsammans med sina föräldrar. Kristdemokraterna är i motion 2004/05:Kr3 yrkande 18 positiva till de förslag för ökat elevinflytande som regeringen presenterar men efterlyser konkreta förslag. Kristdemokraterna menar att en lagstadgad miniminivå för elevinflytande bör införas både vad gäller omfattning och på vilket sätt inflytande utövas. Skolledare, lärare och övrig personal måste också mer än hitintills ge eleverna möjlighet att utöva sina rättigheter.

Utbildningsutskottets bedömning

Utbildningsutskottet föreslår att Kulturutskottet avstyrker motionsyrkandena.

Utbildningsutskottet har vid ett flertal tillfällen uttalat sig till fördel för ökat elevinflytande i skolan. Utskottet har senast behandlat dessa frågor i betänkandena 2003/04:UbU12 (s. 34–36) och 2003/04:UbU13 (s. 32). De förslag till åtgärder som presenteras av regeringen i den nu aktuella propositionen kommer enligt utskottet att ge möjlighet att utveckla och förbättra elevernas möjligheter att påverka sin skolsituation och delta i den demokratiska processen i skolan. Utskottet konstaterar också att regeringen avser att återkomma med förslag till riksdagen om hur arbetet med elevinflytande bör organiseras.

5. Insatser för entreprenörskap och företagande bland ungdomar

Propositionen

Regeringen anser att entreprenörskap inte bara är viktigt för egenföretagare utan också en drivkraft för varje samhällsmedborgare i arbetet, i organisationslivet och på fritiden. Skolan och föreningslivet spelar enligt regeringens bedömning en viktig roll när det gäller att utveckla ett företagsamt förhållningssätt hos ungdomar, och regeringen avser därför att satsa på ett utökat nationellt entreprenörskapsprogram och införa ett tydligare entreprenörskapsperspektiv i gymnasieskolans program mål. Regeringen framhåller också betydelsen av organisationer som främjar ungdomars entreprenörskap, såsom Ung Företagsamhet och Snilleblixarna. Organisationer som främjar ungdomars entreprenörskap kommer också fortsättningsvis att stödjas av regeringen

och samverkan mellan skolan och dessa organisationer kommer att stimuleras.

Motion

Folkpartiet menar i motion 2004/05:Kr2 yrkande 12 att entreprenörskap i skolan är ett sätt att tidigt väcka intresset för att bli företagare och framhåller att erfarenheterna från dem som har en utbildning där kunskaper om entreprenörskap ingår är positiva, bl.a. från utbildningsprojekt som drivs av Ung Företagsamhet.

Utbildningsutskottets bedömning

Utbildningsutskottet föreslår att Kulturutskottet avstyrker motionsyrkandet.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det är viktigt att det läggs större vikt vid entreprenörskap i gymnasieskolan. Utskottet menar vidare att organisationer som verkar i skolan och som främjar ungdomars entreprenörskap är ett viktigt komplement till skolans undervisning och noterar att regeringen även i fortsättningen kommer att stödja sådana organisationer.

6. Insatser mot ungdomars bruk av alkohol och narkotika

Propositionen

Regeringen meddelar att man avser att utarbeta en ny nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador och en ny nationell narkotikahandlingsplan. Skolan är enligt regeringen den viktigaste arenan för att förebygga alkohol- och drogmissbruk och andra riskbeteenden och den alkohol- och narkotikaförebyggande verksamheten i skolan måste sättas in i ett brett skolutvecklingsperspektiv för att vara framgångsrik. Folkhälsoinstitutet och Myndigheten för skolutveckling har tillsammans med Alkoholkommittén, Mobilisering mot narkotika och Svenska Kommunförbundet utarbetat en plan för insatser som stärker en hälsofrämjande skolutveckling och förebygger alkoholskador och narkotikamissbruk. Att stärka samarbetet mellan skolan och föräldrarna och mellan skolan och fritidsverksamheten, motverka skol- och elevhälsans arbete med hälsosamtal och främja att skolan har en tydlig policy i frågor som rör alkohol och narkotika är några av de viktigaste inslagen i skolans preventiva arbete. Regeringen meddelar också att ett förslag om att förstärka inslag om prevention och missbruk i grundutbildningen av lärare är under beredning i Regeringskansliet.

Motion

Kristdemokraterna menar i motion 2004/05:Kr3 yrkande 10 att ett av de viktigaste alkoholpolitiska målen måste vara att skjuta upp alkoholdebuten. Skolans ANT-undervisning har en viktig uppgift att visa ungdomar vad en för tidig alkoholdebut kan få för effekter.

Utbildningsutskottets bedömning

Utbildningsutskottet föreslår att Kulturutskottet avstyrker motionsyrkandet.

Utbildningsutskottet anser att skolan kan och bör spela en stor roll i det preventiva arbetet mot användning av alkohol, tobak och narkotika. Det är därför betydelsefullt att unga lyfts fram i de nationella planerna mot alkohol och narkotika och att myndigheterna samverkar på detta område. Det samarbete mellan myndigheter som pågår är värdefullt bl.a. för att ungdomar skall inse konsekvenserna av en tidig alkoholdebut. Ansvaret för undervisningens konkreta innehåll ligger dock hos den enskilda skolan.

7. Övriga yrkanden

Motionerna

Folkpartiet anser i motion 2004/05:Kr2 yrkande 15 att villkoren för friskolor bör förbättras och att en nationell skolpeng bör införas. Kristdemokraterna framhåller i motion 2004/05:Kr3 yrkande 13 att sex- och samlevnadsundervisning behövs i skolorna inte minst med tanke på att tonåringars verklighetsbild i hög grad hämtas från pornografi och sexpalter. Skolan måste ta sitt ansvar för att möta detta behov.

Utbildningsutskottets bedömning

Utbildningsutskottet föreslår att Kulturutskottet avstyrker motionsyrkandena.

Förändrade regler i skollagen (1985:1100) för fristående skolor antogs av riksdagen i mars 2002 (prop. 2001/02:35, bet. 2001/02:UbU7, rskr. 2001/02:184). Därefter har riksdagen vid två tillfällen (bet. 2002/03:UbU15 och 2003/04:UbU4) behandlat motionsyrkanden avseende fristående skolor. I det senaste betänkandet, *Fristående skolor* (bet. 2003/04:UbU4), förslög utskottet avslag på samtliga motionsyrkanden bl.a. med hänvisning till förslag som lagts fram av Skollagskommittén och som bereds inom Regeringskansliet. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag. Utskottet anser även nu att det pågående beredningsarbetet bör avvaktas. Skollagskommittén framhåller att man med sina förslag strävar efter att skapa ett skolväsende som omfattar offentligt finansierade skolor och där samma bestämmelser så långt möjligt skall gälla för skolorna oavsett om huvudmannen är kommunal, statlig eller enskild.

Utbildningsutskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat frågan om införande av nationell skolpeng. I betänkandet *Valfrihet i skolan* (bet. 2003/04:UbU6 s. 12–15) föreslår utskottet avslag på ett antal sådana motionsyrkanden eftersom en nationell skolpeng inte ger de grundläggande förutsättningarna för att kraven på en likvärdig skola av hög kvalitet för alla elever skall kunna tillgodoses. Utskottet har ingen annan uppfattning nu.

När det slutligen gäller frågan om sexualundervisning har även sådana yrkanden behandlats under föregående riksmöte; vad gäller grundskolan i betänkandet *Grundskolans läroplan och ämnen* (bet. 2003/04:UbU11 s. 19 f.)

och vad gäller gymnasieskolan i betänkandet *Utveckling av gymnasieskolan* (bet. 2003/04:UbU13 s. 71). Att sex- och samlevnadsundervisning skall finnas i skolan framgår av läroplaner och kursplaner. Det konkreta innehållet i undervisningen i sex- och samlevnad är dock en fråga för den enskilda skolan.

Stockholm den 26 oktober 2004

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Ulf Nilsson (fp), Inger Lundberg (s), Sten Tolgfors (m), Agneta Lundberg (s), Inger Davidson (kd), Nils-Erik Söderqvist (s), Margareta Pålsson (m), Louise Malmström (s), Sofia Larsen (c), Sören Wibe (s), Tobias Billström (m), Mikael Damberg (s), Mikaela Valtersson (mp), Christer Adelsbo (s), Axel Darvik (fp) och Lennart Gustavsson (v).

Avvikande meningar

1. Kommunalt ansvar att hålla sig informerad om hur ungdomar som inte fyllt 20 år är sysselsatta

av Sten Tolgfors (m), Margareta Pålsson (m), Sofia Larsen (c) och Tobias Billström (m).

Propositionens förslag bör avvisas i de delar som medför ökat ansvar för och ökad reglering av kommunernas verksamhet. Ett sådant förslag är det om ett förstärkt kommunalt uppföljningsuppdrag. Centerpartiet anser att kommunerna redan tar sitt ansvar för dessa ungdomar och är inte berett att stödja regeringens förslag att berörda myndigheter, såsom skola, arbetsförmedling och socialtjänst skall vara skyldiga att göra en sammanställning som sedan skall följas upp av en statlig myndighet. Skollagen skall reglera skolan och inget annat.

2. Register över ungdomar 16–19 år gamla

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Margareta Pålsson (m), Tobias Billström (m) och Axel Darvik (fp).

Regeringen vill inrätta ett register för att kontrollera vad alla ungdomar som är 16–19 år gamla sysslar med. Ett sådant register ser Folkpartiet som alltför integritetskränkande. Kommunen bör i stället koncentrera sina resurser på att söka upp ungdomar som är på väg att hamna snett och se till att det finns fungerande åtgärder för att få dessa i arbete eller utbildning.

3. Förstärkning av resurserna till det individuella programmet

av Sten Tolgfors (m), Margareta Pålsson (m) och Tobias Billström (m).

Det är nödvändigt att lösa de problem som uppstår i utbildningsväsendet långt innan eleverna når gymnasiet. De förstärkningar av resurserna till det individuella programmet om 450 miljoner kronor som regeringen aviserat har därför karaktär av respirativa insatser. Det är tydligt att regeringen valt att inte konfrontera den allvarliga frågan om kunskapsbrist i grundskolan utan i stället bibehåller modeller som inte visat sig ge resultat.

4. Införande av tvååriga gymnasieprogram

av Ulf Nilsson (fp) och Axel Darvik (fp).

Enbart hälften av eleverna på de yrkesförberedande programmen klarar de uppsatta målen, vilket är helt oacceptabelt. Folkpartiet vill återinföra de tvååriga yrkeslinjerna i stället för att satsa på en utbyggnad av de individuella programmen som är ett misslyckat projekt. Att satsa på yrkesexamen och riktiga lärlingsutbildningar skapar goda förutsättningar för en gedigen yrkes-

utbildning samt minskar avhoppet från gymnasiet eftersom det blir en kortare utbildning som kan attrahera skoltrötta och praktiskt intresserade ungdomar. Alla vill inte – och bör inte – bli akademiker.

5. Resurssatsningar i grundskolan

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Margareta Pålsson (m), Sofia Larsen (c), Tobias Billström (m) och Axel Darvik (fp).

I regeringens proposition finns många fagra ord men på listan över konkreta åtgärder är det mycket magert. En av de större satsningarna som föreslås är på det individuella programmet. Detta program var då det infördes avsett för ett ytterst fåtal elever som inte når upp till grundskolans mål och som på gymnasiet behöver få lite extra stöd. Det individuella programmet är nu det näst största programmet och av dem som börjar där slutar endast 17,4 % med ett fullständigt gymnasiebetyg. Att sätta in stödet för svaga elever på gymnasiet är feltänkt från början. Stöd skall sättas in tidigt på grundskolan innan problemen blir för stora. Det individuella programmet skall på sikt avskaffas.

6. Flexibel skola

av Sten Tolgfors (m), Inger Davidson (kd), Margareta Pålsson (m) och Tobias Billström (m).

Den svenska skolan tar inte i tillräcklig utsträckning hänsyn till varje enskild elevs behov och intressen. Skolan brister också i värdegrundsarbetet vilket skapar en otrygg arbetsmiljö utan arbetsro. Bristen på flexibilitet och arbetsro är två av orsakerna till att andelen elever som lämnar grundskolan utan behörighet till gymnasiet ökat för varje år den senaste tioårsperioden. Flexibilitet och arbetsro krävs för att skolan skall kunna förmedla kunskap och erbjuda eleverna trygghet och arbetsro. Dessutom behövs en insikt om att varje elev är unik med specifika behov och förutsättningar. Tar inte skolan hänsyn till detta utan i stället stöper alla elever i samma form i en felriktad strävan efter rättvisa och jämlikhet slås elever ut och otrygghet och sociala problem kommer ofrånkomligen att uppstå. Skolpolitiken bör utformas så att större hänsyn tas till elever som är mer praktiska och yrkesorienterat lagda. För dessa elever har den alltmer teoretiserade skolan blivit en belastning och tyvärr tvingas många att hoppa av utbildningen eller lämna skolan med underkända betyg.

7. Införande av lärlingsutbildning

av Ulf Nilsson (fp), Inger Davidson (kd) och Axel Darvik (fp).

Sverige bör satsa på en modern form av lärlingsutbildning på gymnasiet samt inrätta en yrkeshögskola. På så sätt skulle de yrkesförberedande programmens status höjas rejält och fler elever skulle förmodligen fullfölja gymnasiet.

8. Lärlingsutbildning och småföretag

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Inger Davidson (kd), Margareta Pålsson (m), Sofia Larsen (c), Tobias Billström (m) och Axel Darvik (fp).

Vi anser att uppläggningsen av lärlingsutbildningen måste vara flexibel och anpassas efter rådande förhållanden. Kraven måste utformas så att många lärlingsplatser kan skapas i småföretag. Vi vill särskilt understryka vikten av att en stor del av utbildningen förläggs ute på en arbetsplats och inte sker inom skolans väggar.

9. Stöd till elever i grundskolan

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Margareta Pålsson (m), Tobias Billström (m) och Axel Darvik (fp).

Det är angeläget att alla elever som går ut grundskolan har tillgodosetts med goda kunskaper för att klara fortsatta studier. Men det allra viktigaste är att alla fått baskunskaperna – att skriva, läsa och räkna – och nå målen i kärnämnen svenska, engelska och matematik. Elever med inlärnings svårigheter och annan problematik bör få extra stöd tidigt i grundskolan. Det bör satsas betydligt mer på speciallärare. Det är av stor vikt att det finns en bra arbetsmiljö, tidigare och bättre utvärdering samt hårda krav på hög kvalitet på utbildningen. Betyg och nationella prov behövs tidigare för att uppmärksamma stödbehov vid ett tidigt stadium.

10. Strategiska utvecklingsinsatser i syfte att stärka skolor i segregerade områden

av Sten Tolgfors (m), Margareta Pålsson (m) och Tobias Billström (m).

Myndigheten för skolutveckling, som varit samordnare av tidigare motsvarande projekt, har angett att man främst avser att arbeta med ”utvecklingsdialoger, nätverksskapande och andra former för spridande av kunskap”. Moderaterna anser att det är orimligt att närma sig riksdagen med en begäran på 225 miljoner kronor utan att kunna precisera vad dessa medel skall användas till.

11. Stärkt elevinflytande i skolan

av Sten Tolgfors (m), Margareta Pålsson (m) och Tobias Billström (m).

Eleven skall delta i utformningen av den individuella kunskapsplanen och faktiskt se till att målen nås. Eleven skall i största möjliga mån få välja skola, lärare och kurser tillsammans med sina föräldrar. Elevernas potential som resurs när det gäller att förbättra kvaliteten via uppföljning och utvärdering skall tas till vara. Elevinflytandet skall i första hand vara direkt och person-

ligt, men i sammanhang där så är påkallat också vara del av en större elevdemokrati.

12. Stärkt elevinflytande i skolan

av Inger Davidson (kd).

Det är en rättighet för varje elev att i takt med stigande ålder vara delaktig i det som berör henne eller honom själv. Att eleverna ges reella möjligheter till inflytande över det egna lärandet genom att tillsammans med läraren planera undervisningens uppläggning är därför av stor betydelse. Kristdemokraterna är positiva till de förslag för ökat elevinflytande som regeringen presenterar i propositionen. Det bör dock påpekas att regeringen på detta område liksom många andra inte kommer med några konkreta förslag. Jag menar att en lagstadgad miniminivå av elevinflytande bör införas. Elevernas formella inflytande gäller också skolan som organisation där elevråden och elevskyddsombuden spelar en mycket viktig roll. Att möjliggöra inflytande och ansvar för eleverna är det bästa sättet att utveckla deras känsla för demokratiska beslutsformer och skapa förmåga till ansvarstagande för gemensamma samhällsangelägenheter.

13. Insatser för ökat entreprenörskap och företagande bland ungdomar

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Inger Davidson (kd), Margareta Pålsson (m), Tobias Billström (m) och Axel Darvik (fp).

Entreprenörskap i skolan är ett sätt att tidigt väcka intresset för att bli företagare. I Sverige startas i internationell jämförelse alldeles för få nya företag. Erfarenheterna från dem som har en utbildning där kunskaper om entreprenörskap ingår är mycket positiva. Sannolikheten att eleverna som under gymnasietiden ingått i utbildningsprojektet "Ung företagsamhet" själva blir företagare är fyra gånger större än för genomsnittet. Cirka 20 % av dessa elever är själva företagare tio år efter utbildningen och i snitt har de sex anställda per företag.

14. Insatser mot ungdomars bruk av alkohol och narkotika

av Inger Davidson (kd).

Att skjuta upp alkoholdebuten måste vara ett av de viktigaste alkoholpolitiska målen. Senare alkoholdebut innebär mindre risk för alkoholskador och alkoholism. Skolans ANT-undervisning är också viktig för att visa ungdomar vad en för tidig alkoholdebut kan få för effekter.

15. Nationell skolpeng och fristående skolor

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Margareta Pålsson (m), Tobias Billström (m) och Axel Darvik (fp).

De fristående skolornas villkor bör förbättras och en nationell skolpeng införs. Genom skolpengen ökar likvärdigheten mellan olika kommuner.

16. Sex- och samlevnadsundervisning

av Inger Davidson (kd).

Kristdemokraterna menar att sexualundervisningen behövs på skolorna med tanke på att tonåringars verklighetsbild i hög grad hämtas från pornografi och sexspalter. Enligt en undersökning från Barnombudsmannen får tonårspojkar framför allt sin "sexualundervisning" genom pornografiskt material medan tonårstjejer får sin genom sexspalter i tidningar.